

ВИЗНАЧЕННЯ ЕПІДИГМАТИЧНОЇ ІЄРАРХІЇ ОЦІННОГО ПОЛІСЕМАНТА GOOD (на основі англомовних лексикографічних джерел)

Анотація: Досліджується ієрархія значень у семантичній структурі полісеманта **good** у британському та американському варіантах англійської мови. На основі аналізу даних 10 британських та американських словників за допомогою зворотнього ранжування ($R=1/r$) зроблено висновок про семантичне розходження цих національних варіантів.

Ключові слова: національний варіант мови; лексикографія; епідигматика; семантична структура слова: сема, семний комплекс, семема; зворотнє ранжування.

Аннотация: Исследуется иерархия значений в семантической структуре полисеманта **good** в британском и американском вариантах английского языка. На основе анализа данных 10 британских и американских словарей с помощью обратного ранжирования ($R=1/r$) сделан вывод о семантическом расхождении этих национальных вариантов.

Ключевые слова: национальный вариант языка; лексикография; эпидигматика; семантическая структура слова: сема, семный комплекс, семема; обратное ранжирование.

Abstract: The given article deals with the hierarchy of meanings in the semantic structure of a polysemant **good** in British and American English. The data analysis of 10 British and American dictionaries by means of inverse ranking ($R=1/r$) makes the conclusion about the semantic divergence of these national variants possible.

Key words: national language variant; lexicography; epidigmatics; semantic word structure: seme, seme complex, sememe; inverse ranking.

Актуальним завданням в епоху глобалізації постає створення лексикографічної продукції, необхідної для міждержавної та між-національної комунікації. Це вимагає оптимального укладання слів у шпальтах словників, де словам (презентованим у графічній формі) відповідають їх значення, чи семантика, яку в експлікаціях супроводжують елементи синтагматики (через характерні лінійні

словосполучення) та парадигматики (через типові синоніми чи антоніми). Опис значень та встановлення ієрархії їх уживаності, актуальні й для дисертаційних досліджень (Р. Мельник, С. Баланюк та ін.), складають істотну проблему, частковому розв'язанню якої має прислужитися ця стаття.

Як відомо, ключовою категорією при розгляді лексичного значення з позицій системно-структурного підходу виступає „семантична структура слова”, під якою розуміється „структурна сукупність лексико-семантичних варіантів слова, які перебувають стосовно один одного у відношеннях семантичної деривації” [2, с. 48; 13, с. 37]. Іншими словами, лексико-семантичні варіанти, тобто значення чи семеми, які представлено в шпальтах словників, перебувають в епідигматичних відношеннях семантичної похідності через формування (на базі вихідних) певних семантично похідних одиниць, що разом творять семантичну структуру слова. Тому семантику слід розцінювати як результат епідигматики, тобто наслідок дериваційних процесів, що реалізуються через семантичну структуру слова, яка й постає предметом лексикографічної презентації.

Хоча категорія епідигматики начебто відсутня в новітніх семасіологіях (М.А. Кронгауз [8], В.В. Левицький [11] та ін.), проте ряд лінгвістів (Н.Д. Голєв, Л.А. Кудрявцева, О.Д. Огуй, В.М. Телія, А.А. Уфімцева, Д.М. Шмельов та ін.) виділяють цю третю вісь лексичних відношень, тому що вона відзначається значним пізнавальним потенціалом і в теоретичному, і в практичному відношеннях. Якщо парадигматика та синтагматика характеризують взаємовідношення між різними словесними знаками по горизонталі (с.) та вертикалі (п.), то епідигматика вказує на внутрішньословесні структурні відношення в межах одного того ж знака-слова. Тому епідигматика (як „внутрішньоструктурні інтегральні відношення у знаковій структурі між структурними елементами одного значення чи між значеннями того ж самого полісемічного слова, які відображають різні референти чи денотати дійсності” [1, с. 25]) проявляється у внутрішньопарадигматичних чергуваннях сем/семеми, що стосуються (за контекстним аналізом словосполучень) до того чи іншого ЛСВ. У такий спосіб вона постає своєрідним перехрещенням парадигматики та синтагматики, проте в межах одного слова.

Як засвідчує аналіз словникового матеріалу, в сучасній лексикографії спостерігаються значні розбіжності стосовно розмежування

лексичних значень (семем) полісеманта, підпорядкованих одній звуковій оболонці, визначення їх ієрархії (спадної послідовності семем за ступенем їх уживаності). Хоча в сучасних англомовних словниках, як правило, зберігається семантична єдність слова, проте принципи їх розмежування та способи опису, як правило, не збігаються (пор. словники [15–24]). При лексикографічному вираженні значення в словниках за операційним підходом семемою є шпальта тлумачного словника, виокремлена певною арабською цифрою (1, 2, 3 тощо), а семою – окреме слово з цієї рубрики (див. [7, с. 76]). Деякі лінгвісти виділяють також різнотипні комплекси сем, які займають перехідне положення між якоюсь окремою семою та цілим значенням (семемою), що його включає, та розрізняються між собою „семиколоном” (крапкою з комою) (див. детальніше [12, с. 21]). Зазвичай семантична структура слова виражається за допомогою членування римськими, арабськими та буквеними позначеннями. Якщо за допомогою римських цифр у словниках наочно виділяється омонімія, то арабські цифри вказують на окремі значення (семемі), а буквені позначення (**a**, **b**, **c** etc.), виділені крапкою з комою, – на поєднання (комплекси) сем того ж полісемічного слова (напр., 19, 22 та ін.) [7, с. 76].

Вивчення лексикографічного матеріалу (по 5 британських та американських словників) показує неідентичне членування семем, семних комплексів і сем у словниках, зумовлене, очевидно, варіативністю та невизначеністю комплексних знакових змістів [25, с. 114], що ускладнює їх розмежування. При цьому стає цілком зрозуміло, що виділення певної кількості семем переважно залежить від точності розмежування, проте визнаних критеріїв досі немає, оскільки відсутня теорія семантичних підкласів слів як класифікації семантичних „рольових партнерів” лексеми, на які можна було б опертися при розмежуванні [25, с.114]. На жаль, при розмежуванні значень слів має місце надлишок авторського суб’єктивізму, що стосується як змісту семем, так і їхнього числа навіть для одного й того ж слова (наприклад, *good*) у різних словниках (від 8 [16] до 37 [15] в американських словниках та від 7 [24] до 21 [22] в британських). Це ще більшою мірою стосується сем, які мають різний рівень узагальнення, а також мало досліджених до цього часу семних комплексів, що істотно різняться в різних словниках. Такі семні комплекси проявляються, наприклад, для прикметника *good* у

різномовних описових конструкціях (виражених одним словом (*profitable, advantageous*) або словосполученням (*with correct grammar and pronunciation*), у британських словниках також і різномовним (*showing kindness*)). Подібна відмінність опису викликає потребу знайти спільний знаменник, для чого необхідно скористатися компонентним аналізом при дослідженні ключового оцінного полісеманта *good* за десятьма англомовними (британськими та американськими) лексикографічними джерелами.

На цій основі метою нашої статті є порівняльний опис епідигматичних характеристик прикметника *good* в американських та британських лексикологічних джерелах. Нульовою гіпотезою проведеного дослідження стало припущення, що у словниках британського та американського соціумів, начебто поєднаних мовою та „розділених” океаном, дані характеристики різнитимуться, оскільки „кожний народ відображає та сприймає образ світу відповідно до своєї мережі координат, в основі якої лежить національна культура” [5, с. 19].

Для аналізу епідигматичних відношень зазначеного полісемічного прикметника ми перш за все виписували вжиті при описі окремих семем семи та семні комплекси, враховуючи їх ранг. Ці одиниці семантики слова *ut* не лише різняться між собою за структурним складом у британських та американських словниках, а й мають різний ранг (як „номер одиниці за порядком у списку” [4, с. 113]) у проаналізованих лексикографічних джерелах або взагалі не представлені в деяких із них. Очевидно, ці дані можна та й слід „привести до спільного знаменника”, встановлюючи градацію цих семантичних ознак як їх ранг у семантичній структурі слова [9, с.40]. Зазначені фактори актуалізують наше завдання – визначити ієрархію наявних семем у полісеманта (для британського та американського варіантів англійської мови) через застосування формалізованих методик. Необхідно зауважити, що подібну мету ставили перед собою ще В.В. Левицький, Л.В. Бистрова та М.Д. Капатрук [9], користуючись формулою W ($W=(n+1)-r/n$). Питанням зіставлення рангу значень полісеманта за результатами асоціативного експеримента та даними словників займалися декілька російських лінгвістів під керівництвом О.О. Залевської [6, с. 92-94].

Враховуючи відсутність чітких критеріїв розмежування значень у словниках, а також авторський суб’єктивізм, який певною

мірою проявляється при укладанні лексикографічного джерела, ми вважали доцільним використати декілька, а саме п'ять словників кожного з аналізованих варіантів англійської мови з метою формалізації дослідження. При виділенні семних комплексів нами бралися до уваги й різночастиномовні семи, вжиті при тлумаченні окремих значень (напр., *praise*, *politely*, *value*), для повноти та об'єктивізації отриманих результатів.

Для об'єктивного визначення ієрархії семем встановлювався їх сумарний ранг у структурі полісеманта, для чого було застосовано процедуру зворотнього ранжування (R) (термін О.Д. Огуя). В основі цієї процедури лежить положення: „чим ближче один до одного розташовані компоненти тлумаченого слова та компонент тлумачення, тим більше вони пов'язані між собою” [9, с. 39]. Користуючись порядковим номером семем у списку значень, можна здійснити ранжування певних структурних елементів, вдаючись до градації через приписування їм певних рангів за спадом/зростанням частот [10, с. 85]. Отриманий ранг дозволяє зіставляти різносистемні феномени (у т.ч. і значення). При зворотньому ранжуванні значень прикметника *good* у словниках ми надавали їм певної ваги (частоти) в залежності від рубрики (рангу), практично користуючись формулою $(R=1/r)$. При цьому, як і при ранговій кореляції, найвищим значенням стала одиниця, яка приписувалася першій рубриці. Для визначення ваги кожної наступної рубрики одиниця ділилася на порядковий номер цієї рубрики.

Виходячи з вищезазначеного, для визначення епідигматичних характеристик прикметника *good* було проведено виділення наявних семних комплексів окремо для американського та британського варіантів англійської мови (за опрацьованими лексикографічними джерелами). Потім через додавання складових кожного семного комплексу визначалася його вага, та, відповідно до ваги, номер рубрики в семантичній структурі досліджуваної лексики. Необхідно зауважити, що всім окремим семам та семним комплексам в межах даного тлумачення надавалася однакова вага, якщо ж вони зустрічалися в декількох словниках, то обчислювалися сумарні показники.

Як результат аналізу отриманих компонентів значення, їх узагальнення та зворотнього ранжування, нами були виділені нижченаведені комплекси сем, що наближаються до окремих значень – семем.

**Епідигматичні характеристики прикметника *good*
за американськими лексикографічними джерелами
(з урахуванням ієрархії в британській лексикографії)**

1. „корисний, сприятливий, вигідний, безпечний” (7,79): „*favorable* (2,12), *advantageous* (1,04), *profitable* (1), *beneficial* (0,96), *wholesome* (0,91), *salutary* (0,79), *benevolent* (0,34), *useful* (0,2), *beneficent* (0,17), *propitious* (0,12), *safe* (0,11), *available* (0,03)” **(ранг 5 для британського варіанта);**
2. „позитивний, приємний, який приносить задоволення” (5,6): „*pleasant* (1,77), *nice* (1), *positive* (1), *agreeable* (0,71), *amusing* (0,66), *enjoyable* (0,31), *cheerful* (0,06), *optimistic* (0,06), *fine* (0,03)” **(ранг 46);**
3. „привабливий, вродливий” (5,46): „*attractive* (2,19), *handsome* (2,19), *appealing* (1), *smooth* (0,05), *dressy* (0,03)” **(ранг 216);**
4. „добродесний, моральний, шляхетний” (4,11): „*virtuous* (1,28), *pious* (1), *righteous* (1), *honorable* (0,71), *moral* (0,06), *upright* (0,06)” **(ранг 156);**
5. „рясний, родючий” (4,1): „*fertile* (2,03), *bountiful* (2), *ample* (0,04), *rich* (0,03)” **(ранг -);**
6. „відповідний, прийнятний, задовільний” (3,13): „*fit* (1,25), *satisfactory* (1,13), *adequate* (0,34), *conforming* (0,34), *sufficient* (0,04), *normal* (0,03)” **(ранг 26);**
7. „чудовий, особливий, надзвичайний” (2,61): „*excellent* (1,73), *distinguishing* (0,5), *superior* (0,25), *refined* (0,13)” **(ранг -);**
8. „вмілий, здібний, компетентний” (2,5): „*able* (1,1), *skilful* (0,59), *competent* (0,37), *talented* (0,33), *skilled* (0,11)” **(ранг 36);**
9. „зручний” (2,36): „*suitable* (1,7), *comfortable* (0,66)” **(повний збіг: ранг 96);**
10. „справжній, чинний” (2,23): „*valid* (0,72), *true* (0,49), *effectual* (0,4), *genuine* (0,32), *authentic* (0,13), *real* (0,09), *operative* (0,08)” **(ранг 166);**
11. „правильний, належний” (1,98): „*right* (1,03), *proper* (0,85), *correct* (0,1)” **(ранг 126);**
12. „здоровий” (1,68): „*sound* (1,53), *healthful* (0,08), *healthy* (0,07)” **(ранг 106);**
13. „бажаний” (1,5): „*desirable* (1,5)” **(ранг 116);**
14. „ретельний, детальний, стабільний” (1,33): „*complete* (0,6), *well-founded* (0,4), *thorough* (0,3), *stable* (0,03)” **(ранг 146);**
15. „розумний, розсудливий, освічений” (1,29): „*clever* (0,66), *reasonable* (0,5), *educated* (0,13)” **(ранг 86);**
16. „якісний, розбірливий” (1,24): „*discriminating* (0,54), *high* (0,53), *fresh*

- (0,17)” (ранг 1б);
17. „слухняний, гарної поведінки” (0,98): „*well-behaved (0,59), obedient (0,39)*” (ранг 13б);
 18. „добрий, дружній” (0,74): „*kind (0,51), friendly (0,17), amiable (0,06)*” (ранг 7б);
 19. „вірний, надійний, відповідальний” (0,68): „*loyal (0,29), sure (0,09), dependable (0,08), reliable (0,08), responsible (0,08)*” (ранг 22б);
 20. „гідний, вартий схвалення” (0,59): „*worthy (0,31), commendable (0,28)*” (ранг 6б);
 21. „близький” (0,35): „*close (0,25), intimate (0,05), warm (0,05)*” (ранг -);
 22. „з високим соціальним становищем” (0,26): „*upper-class (0,26)*” (ранг 20б);
 23. „їстівний” (0,14): „*edible (0,07), palatable (0,07)*” (ранг -).

**Епідигматичні характеристики прикметника *good*
за британськими лексикографічними джерелами
(з урахуванням ієрархії в американській лексикографії)**

1. „якісний” (5,34): „*high (5,09), fresh (0,25)*” (ранг 1б для американського варіанта);
2. „відповідний, прийнятний, задовільний” (4,44): „*acceptable (2,33), satisfactory (1,24), fit (0,42), conforming (0,17), adequate (0,14), appropriate (0,14)*” (ранг 6а);
3. „вмілий, здібний, компетентний” (3,56): „*able (1,38), competent (0,83), skilful (0,78), capable (0,57)*” (ранг 5а);
4. „приємний, цікавий, який приносить задоволення, привабливий” (3,55): „*pleasant (2,04), agreeable (1), attractive (0,17), enjoyable (0,14), amusing (0,13), funny (0,07)*” (ранг 2а);
5. „корисний, сприятливий” (2,21): „*favourable (1,25), beneficial (1,08), useful (0,49), benevolent (0,2), helpful (0,19)*” (ранг 1а);
6. „вартий схвалення, поваги” (2): „*praise (0,56), commendable (0,5), approval (0,33), respect (0,25), reputable (0,2), respected (0,09), approve (0,07)*” (ранг 20а);
7. „добрий, приязний, щедрий” (1,57): „*kind (0,88), supporting (0,33), generous (0,25), kindness (0,11)*” (ранг 18а);
8. „розумний, розсудливий” (1,57): „*sensible (0,66), logical (0,33), reasonable (0,33), clever (0,25)*” (ранг 15а);
9. „зручний” (1,31): „*suitable (0,85), convenient (0,46)*” (ранг 9а);
10. „сильний, здоровий” (1,21): „*strong (0,53), healthy (0,46), sound (0,22)*” (ранг 12а);

11. „бажаний” (1): „*desirable (1)*” (ранг 13а);
12. „правильний” (0,98): „*right (0,56), correct (0,42)*” (ранг 11а);
13. „ввічливий, гарної поведінки” (0,91): „*well-behaved (0,58), politely (0,33)*” (ранг 17а);
14. „ретельний, детальний” (0, 85): „*thorough (0,41), complete (0,27), well-founded (0,17)*” (ранг 14а);
15. „добродесний” (0,83): „*virtuous (0,83)*” (ранг 4а);
16. „справжній, чинний” (0,65): „*valid (0,37), true (0,17), genuine (0,11)*” (ранг 10а);
17. „старанний” (0,61): „*willing (0,61)*” (ранг -);
18. „задоволений, щасливий” (0,59): „*happy (0,34), pleased (0,25)*” (ранг -);
19. „чесний” (0,25): „*honest (0,25)*” (ранг -);
20. „з високим соціальним становищем” (0,2): „*upper-class (0,2)*” (ранг 22а);
21. „привабливий” (0,17): „*attractive (0,17)*” (ранг 2а);
22. „дорогий, цінний” (0,17): „*expensive (0,09), value (0,08)*” (ранг -);
23. „надійний” (0,08): „*reliable (0,08)*” (ранг 19а).

Проаналізуємо отримані результати. При однакових розмірах словників виявилися певні відмінності в „довжині тлумачення”. Середня кількість значень більша для американських словників (15,6), ніж для британських (12,8), що начебто вказує на потужнішу семантичну деривацію в американському варіанті англійської мови, проте розбивка значень на семні комплекси засвідчує однакову „довжину семантичної структури” полісеманта (по 23 СК). Попри однакову „довжину” в зіставлених лексикографічних джерелах, спостерігаються істотні відмінності в семантичних структурах слів, причому повні збіги чи близька ієрархія значень появляється рідше як виняток: „зручний” (повний збіг: ранг 9а = 9б); „ретельний, детальний, стабільний” (ранг 14а = 14б) тощо.

Натомість, у деяких випадках не представлено певні семми. Так, у британських словниках для полісеманта, як не парадоксально, відсутні значення: „чудовий, особливий, надзвичайний” (вага 2,61; ранг 7а); „рясний, родючий” (вага 4,1; ранг 5а); „близький” (вага 0,35; ранг 21а); „істівний” (вага 0,14; ранг 23а). В американських, натомість, не спостерігаються семми: „старанний” (вага 0,61; ранг 17б); „задоволений, щасливий” (вага 0,59; ранг 18б); „чесний” (вага 0,25; ранг 19б); „дорогий, цінний” (вага 0,17; ранг 23б).

Більше того, навіть при наявності подібних семем у семантич-

ній структурі полісеманта спостерігається надзвичайно сильний різнобій в ієрархії семем. Прикладом цього можуть послужити встановлені ієрархії семем, що істотно (більш, ніж на 10 рангів) відрізняються для британського та американського варіантів мови: „привабливий, вродливий” (ранг 3а – ранг 21б); „добродесний, моральний, шляхетний” (ранг 4а – 15б); „якісний, розбірливий” (ранг 16а – 1б); „добрий, дружній” (ранг 18а – 7б); „гідний, вартий схвалення” (ранг 22а - 6б) та ін.

Як бачимо, окремі лексико-семантичні варіанти мають різний ранг у проаналізованих лексикографічних джерелах або взагалі не представлені в деяких із них. На нашу думку, зазначені протиріччя пояснюються не лише тим фактом, що „виявляючи значення слова, лінгвіст експлікує свою власну мовну свідомість” [14, с. 114], а й, враховуючи численне накладання ієрархії за різними словниками, ще й специфічним функціонуванням лексеми в двох національних варіантах англійської мови. Отже, можна певною мірою погодитися із загальновідомим парадоксом М. Твена, що „ніщо так не розділяє британців та американців, як англійська мова”.

Наскільки, однак, подібні чи відмінні ці варіанти? Для встановлення ступеня подібності лексикографічного вираження британського та американського варіантів англійської мови можна застосувати квантитативну методику С.Г. Бережана [3]. За цією методикою, ступінь семантичної подібності двох слів (чи двох національних варіантів одного слова) дорівнює:

$$M = 2C / (m + n),$$

де M – це ступінь семантичної подібності; C – кількість спільних значень для обох слів; n та m – загальна кількість значень кожного окремого слова. Ступені семантичної подібності можуть бути великими ($M = 0,666$: число Бернуллі), середніми ($M = 0,65-0,25$) чи малими. Оскільки *good* (у британському варіанті) та *good* (в американському варіанті) загалом налічують по 23 семні комплекси (наближені до семем) та мають по 19 спільних значень, то їх $M = 2 \times 19 / 23 - 23 = 0,8261$.

Іншими словами, за проведеними перерахунками, ці два варіанти відзначаються достатньо великою семантичною подібністю. Поряд із тим, враховуючи ієрархію семних комплексів/семем, бачимо,

що національні варіанти *good* однієї й тієї ж мови починають розходитися (особливо в тому, що стосується оцінки). У перспективі необхідно розробити процедуру як автоматизованого опрацювання лексикографічного матеріалу за зазначеним вище алгоритмом (з урахуванням ієрархії семем), так і текстового матеріалу, беручи до уваги особливості національної реалізації семантики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Апроксимативні методи вивчення лексичного складу : навч. посіб. / В. В. Левицький, О. Д. Огуй, С. В. Кійко, Ю. Є. Кійко. – Чернівці : Рута, 2000. – 136 с.
2. Арнольд И. В. Семантическая структура слова в современном английском языке / И. В. Арнольд // Уч. Зап. Ленингр. ГПИ им. А. И. Герцена. – Л., 1966. – Т. 295. – С. 3–192.
3. Бережан С. Г. К семасиологической интерпретации явления синонимии / С. Г. Бережан // Лексическая синонимия. – М. : Наука, 1967. – С. 43–56.
4. Бук С. Н. Основи статистичної лінгвістики : навч.-метод. посіб. / Бук С. Н. ; відп. ред. проф. Ф. С. Бацевич. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 124 с.
5. Гурочкина А. Г. Отражение национальной картины мира в межкультурном аспекте / А. Г. Гурочкина // Проблемы романо-германской филологии : материалы міжнар. наук. конф. [„Міжмовні та міжлітературні контакти: теорія і практика”], (Україна, м. Ужгород, 25–26 вересня 2000 р.) / М-во освіти та науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород : Закарпаття, 2000. – С. 19–22.
6. Залевская А. А. Психолінгвістическіе ісследованія. Слово. Текст : избранные труды / А. А. Залевская. – М. : Гнозис, 2005. – 543 с.
7. Караулов Ю. Н. Общая и русская идеография / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1976. – 250 с.
8. Кронгауз М. А. Семантика / М. А. Кронгауз. – М. : РГГУ, 2001. – 399 с.
9. Левицький В. В. Статистическое изучение лексической семантики / В. В. Левицький. – К. : УМК ВО, 1989. – 156 с.
10. Левицький В. В. Квантитативные методы в лингвистике / Виктор Васильевич Левицький. – Черновцы : Рута, 2004. – 190 с.
11. Левицький В. В. Семасиология / В. В. Левицький. – Винница : Нова книга, 2006. – 512 с.
12. Мельник Р. Проблема виділення семних комплексів до епідигматичних

- характеристик прикметників зі значенням „старанний” / Р. Мельник, О. Огуй // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2005. – Вип. 267 : Германська філологія. – С. 20–33.
13. Огуй О. Д. Полісемія в синхронії, діахронії та панхронії: Системно-квантитативні аспекти полісемії в німецькій мові та мовах Європи / Олександр Дмитрович Огуй. – Чернівці : Золоті литаври, 1998. – 370 с.
 14. Урысон Е. В. Проблемы исследования языковой картины мира: Аналогия в семантике / Е. В. Урысон ; Рос. академия наук. Ин-т русского языка им. В. В. Виноградова. – М. : Языки славянской культуры, 2003. – 224 с. – (Studia philologica).
 15. Dictionary.com.Unabridged [Electronic resource]. – Random House, Inc., 2009. – Access mode : www.dictionary.reference.com.
 16. Heinle's Newbury House Dictionary of American English [Electronic resource]. – Access mode : <http://nhd.heinle.com/Home.aspx>.
 17. Longman Dictionary of Contemporary English. – [4-th edition]. – Pearson Education Limited, 2005. – 1949 p.
 18. Macmillan English Dictionary. – Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1692 p.
 19. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. – [11-th edition]. – Merriam-Webster, Incorporated, 2008. – 1622 p.
 20. Merriam-Webster's Online Dictionary [Electronic resource]. – Access mode : www.merriam-webster.com.
 21. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. – 5-th edition. – Oxford : Oxford University Press, 1995. – 1428 p.
 22. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English. – 7-th edition. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 1780 p.
 23. The American Heritage Dictionary of the English Language [Electronic resource]. – 4-th edition. – Copyright 2009 by Houghton Mifflin Company. – Publ. by Houghton Mifflin Company. – Access mode : www.dictionary.com.
 24. The Penguin English Dictionary. – Penguin Books Ltd, 2002. – 1045 p.
 25. Schneider E. W. Variabilität, Polysemie und Unschärfe der Wortbedeutung. Bd.1: Theoretische und methodische Grundlagen / E. W. Schneider. – Tübingen : Niemeyer, 1988. – 200 S.